
Skandaproktam Parvagrahanadikale Shivarchanopadesham

स्कन्दप्रोक्तं पर्वग्रहणदिकाले शिवार्चनोपदेशम्

Document Information

Text title : Skandaproktam Parvagrahanadikale Shivarchanopadesham

File name : skandaproktaMparvagrahaNAdikAleshivArchanopadesham.itx

Category : shiva, shivarahasya, upadesha, advice

Location : doc_shiva

Transliterated by : Ruma Dewan

Proofread by : Ruma Dewan

Description/comments : shrIshivarahasyam | mahAdevAkhyah ekAdashamAMshaH | adhyAyaH 27

parva(sUryasoma)grahaNapUjAmahimA | 1-86||

Latest update : October 29, 2024

Send corrections to : sanskrit at cheerful dot c om

This text is prepared by volunteers and is to be used for personal study and research. The file is not to be copied or reposted without permission, for promotion of any website or individuals or for commercial purpose.

Please help to maintain respect for volunteer spirit.

Please note that proofreading is done using Devanagari version and other language/scripts are generated using **sanscript**.

November 3, 2024

sanskritdocuments.org

स्कन्दप्रोक्तं पर्वग्रहणादिकाले शिवार्चनोपदेशम्

(शिवरुडस्थान्तर्गते मडादेवाभ्ये)

स्कन्द उवाच ।

पुण्यं पर्वसु सर्वेषु ग्रहणे सोमसूर्ययोः ।

अथने विषुवे यैव षडशीतिभुजेषु य ॥ १ ॥

पुरा मन्वादिषु मुने पूर्णिमाभासु सर्वदा ।

सङ्क्रान्तिषु व्यतीपाते वैधृतौ य विशेषतः ॥ २ ॥

आषाढे ज्येष्ठश्रावण्यां मार्गशीर्षे य चैत्रके ।

माघ्यां य पूर्णिमायां तु शिवपूजा विशिष्यते ॥ ३ ॥

अमा सोमान्विता या स्यात्सर्वमासेषु सत्तम ।

कार्तिकेऽथ विशेषेण पुष्याषाढे मडाकृत्वा ॥ ४ ॥

स्नानमभ्यर्चनं शम्भोः विशिष्टः स्यात्सदा नृणाम् ।

कृष्णपक्षाष्टमी देवि (?) भूतायसितपक्षके ॥ ५ ॥

(? Skanda was meant to be addressing Muni - Jaigīśavya)

मासिकी शिवरात्री य प्रशस्ता शिवपूजने ।

या माघे कृष्णपक्षस्य भूता सोमार्चिता यद्दि ॥ ६ ॥

साद्रा पातान्विता वापि निशि शर्वप्रिया हि सा ।

स योगो दुर्लभो नृणां तत्र विद्गोद्भवो मुने ॥ ७ ॥

अेकेन बिल्वपत्रेण तस्यां पूज्य विमुक्तिभाक् ।

या माघी शिवरात्री य मडापूर्वा विशिष्यते ॥ ८ ॥

गोकर्णे सा विशिष्येत तथा वै गन्धमादने ।

श्रीकालस्तेशैले य शिवरात्रिर्विशिष्यते ॥ ९ ॥

વિષ્ણુબ્રહ્માદયો દેવાઃ પ્રાર્થયન્તિ મુનીશ્વરાઃ ।

કદા ગોકર્ણમેષ્યામઃ શિવરાત્રૌ શિવાર્ચકાઃ ॥ ૧૦ ॥

ભવિષ્યામો ભિલ્વપત્રૈર્દ્વિત્રૈર્વા મુક્તિમાપ્નુમઃ ।

તત્રૈવ સાગરે સ્નાનં ગોકર્ણેશસ્ય પૂજનમ્ ॥ ૧૧ ॥

શિવરાત્રૌ શિવાર્ચેષા જન્મનૈકેન મુક્તિદા ।

ગોકર્ણે ચ મુનિશ્રેષ્ઠ શિવક્ષેત્રેષુ પુણ્યદા ॥ ૧૨ ॥

તસ્યામભ્યર્ચનવિધિં તવાગ્રે કથયામ્યહમ્ ।

કાર્તિકે શ્રાવણે ચૈવ સોમવારો વિશિષ્યતે ॥ ૧૩ ॥

કૃષ્ણપક્ષેડપિ ચ મુને સર્વમાસેષુ પુણ્યદઃ ।

ભક્તઃ શિવાર્ચકો નક્તં તસ્મિન્ વ્યક્તં તુ મુક્તિભાક્ ॥ ૧૪ ॥

સર્વમાસપ્રદોષોડપિ પ્રશસ્તઃ શિવપૂજને ।

તત્રાપિ દુર્લભો જ્ઞેયો મન્દવારે મહાકૃલઃ ॥ ૧૫ ॥

દુર્લભઃ કૃષ્ણપક્ષોત્થઃ શિવપ્રિયતમો મતઃ ।

તત્રૈવાર્ચનમીશસ્ય સર્વસમ્પત્તદાયકમ્ ॥ ૧૬ ॥

સર્વત્રૈવ શિવાગારે ચરે વા સ્થાવરેડપિ વા ।

લિડ્ગોષુ પૂજયા શામ્ભોઃ મુક્તિઃ કરગતા ભવેત્ ॥ ૧૭ ॥

કિમ્મુનસ્ત્વવિમુક્તેડથ ત્રિલોચનસમીપતઃ ।

ત્રિલોચનેશ્વરં કાશ્યાં મન્દવારે પ્રદોષકે ॥ ૧૮ ॥

પૂજ્ય જન્માયુતૈઃ પાપૈર્મુક્તો મુક્તિં ચ વિન્દતિ ।

સ દ્વાદશપ્રદોષાણાં લભેત્કલમયત્નતઃ ॥ ૧૯ ॥

મન્દપ્રદોષપૂજાતો લભેદેવ મહામુને ।

એકાદશ્યાં મહાદેવં પૂજ્ય ભિલ્વૈર્મનોહરૈઃ ॥ ૨૦ ॥

સિતાયામસિતાયાં ચ રુદ્રતિથ્યાં મુનીશ્વર ।

ઉપોષ્ય શિવમભ્યર્ચ્ય કૃષ્ણાયાં નક્તભોજનમ્ ॥ ૨૧ ॥

કુર્યાદેવ શિવે ભક્તો મહાકૃલ જિગીષયા ।

વિષ્ણુબ્રહ્માદયો દેવા એકાદશ્યાં શિવાર્ચનમ્ ॥ ૨૨ ॥

કુર્વન્ત્યુપોષણં ભક્ત્યા રુદ્રતિથ્યાં દ્વિજોત્તમ ।

એકાદશાનાં રુદ્રાણાં પ્રીત્યર્થં ગરુડધ્વજઃ ॥ ૨૩ ॥

पक्षद्वयेऽपि सततं करोत्येकादशीव्रतम् ।
 रुद्रप्रियकरी ज्येष्ठा कार्तिकाषाढगा सिता ॥ २४ ॥
 वैशाख्यां य तथाषाढ्यां चैत्र्यां माघ्यां मधेश्वरम् ।
 मङ्गलस्नानविधानेन पौर्णम्यां स्नापयेन्नरः ॥ २५ ॥
 पञ्चामृतैः कृत्स्नसैर्मङ्गलापुण्यमवाप्नुयात् ।
 नीलोत्पलदलैर्बिल्वैः पूजयन् कुसुमैरपि ॥ २६ ॥
 सर्वपापविनिर्मुक्तः अक्षयां लभते गतिम् ।
 यो माघ्यां कुरुते भक्त्या शिवाय धृतकम्बलम् ॥ २७ ॥
 स वंशकोटिसंयुक्तो मोदते शिवसन्निधौ ।
 वैशाख्यां पूर्णिमायां तु दधिकम्बलकं नरः ॥ २८ ॥
 मङ्गलकैलाससदने मदनान्तरकरप्रिये ।
 भवेन्नावर्तते विप्र अस्मिन् लोके ध्रुवं नरः ॥ २९ ॥
 कृत्वा न्यामथ पौर्णम्यां मधुकम्बलदो नरः ।
 शिवाय विधिवद् भक्त्या गाणपत्यं लभेन्नरः ॥ ३० ॥
 सङ्क्रान्तिषु शिवं पूजय कुसुमैर्बिल्वपल्लवैः ।
 क्षीरेण मधुना दध्ना सितया य धृतैरपि ॥ ३१ ॥
 अभिषिञ्च्य शिवं भक्त्या तूर्यमङ्गलवाटितैः ।
 धूपं य गुग्गुलुं दध्वा ब्रह्मलापि विमुख्यते ॥ ३२ ॥
 गच्छेच्छिवपुरं रभ्यं विमानैः सार्वगामिकैः ।
 शिवं मकरसङ्क्रान्तौ स्नाप्य पञ्चामृतैः कृलैः ॥ ३३ ॥
 तिलाञ्जलिशतैः पूजय सुधौतैः पाण्डुरैर्नरः ।
 बिल्वपत्रैः समव्यर्च्य कृत्स्नं तिलसंयुतम् ॥ ३४ ॥
 साज्यं निवेद्य सगुडं कृतकृत्यो भवेन्नरः ।
 उंसकुन्देन्दुसङ्काशैर्यागैर्गच्छेच्छिवाग्रतः ॥ ३५ ॥
 षडशीतिमुपेष्वांशं पूजय भक्त्या सकृन्नरः ।
 बिल्वपत्रैः समव्यर्च्य क्षुद्रपापैः प्रमुख्यते ॥ ३६ ॥
 युगादिषु मङ्गलदेवं सिञ्च्य पञ्चामृतैः कृलैः ।

उर्विर्वेद्य देवाय सम्पूज्य कुसुमाक्षतैः ॥ ३७ ॥
 सर्वपापैः प्रमुख्येत भक्तो मुक्तिं य विन्दवि ।
 मन्वादिषु विरूपाक्षं पूज्य भक्त्या सकृन्नरः ॥ ३८ ॥
 वसेच्छिवपुरे दिव्ये सर्वभोगसमृद्धिमान् ।
 व्यतीपाते य सम्पूज्य द्रुग्धाज्यैः बिल्वसंयुतम् ॥ ३९ ॥
 मार्गशीर्षे विशेषेण सकृत् तस्य ज्ञातम् ।
 अणिमादि गुणैर्युक्तः शिववद्विद्यरेच्छिवे ॥ ४० ॥
 वैधृतौ य विशेषेण सम्पूज्य शिवमेव हि ।
 क्षीराज्यैर्बिल्वपत्रैश्च निवेद्य य उर्विर्भुने ॥ ४१ ॥
 निशाकरकरप्रण्यैर्विमानैः सार्वगामिकैः ।
 यान्त्येव सन्निधौ शम्भोः गणश्रेष्ठोऽमरेडितः ॥ ४२ ॥
 सम्पूज्य देवं विप्रेन्द्रो यो लिङ्गमुदागायने ।
 पुष्पैर्धूपैश्च बिल्वैश्च निवेद्य उर्विरुत्तमम् ॥ ४३ ॥
 भोजयित्वा मडाशैवानेकं वा शिवयोगिनम् ।
 प्रयाति शिवसादृश्यं गाणपत्यं लभेन्नरः ॥ ४४ ॥
 सम्पूज्यन्नरो भक्त्या यो लिङ्गं दक्षिणायने ।
 धृतेनैवाभिषिष्येष्टं बिल्वैः सम्पूज्य यत्नतः ॥ ४५ ॥
 कृसरं यवसं सकृत् निवेद्य शिवयोगिने ।
 भोजयित्वा धृतात्मेन सर्वपापैः प्रमुख्यते ॥ ४६ ॥
 सर्वान्कामानवाप्नोति याति यैव शिवालयम् ।
 अमास्वपि य कार्तिभ्यां बिल्वैः सोमान्वितास्वपि ॥ ४७ ॥
 सम्पूज्य य धृतैः स्नाप्य लभते गतिमुत्तमाम् ।
 नक्तं भक्तानो भक्तो मुक्तिं याति न संशयः ॥ ४८ ॥
 दिवसे तु समभ्यर्च्य वार्ष्णीतिथिषु कृमात् ।
 ओकाहमपि यो भक्त्या स मुक्तः सर्वपाप्मभिः ॥ ४९ ॥
 प्रातः सम्पूज्यैल्लिङ्गे नैशं पापं व्यपोहति ।
 सङ्गवेदनङ्गतापोत्थं पूज्य लिङ्गं सकृन्नरः ॥ ५० ॥

पापकञ्चुकमुत्सृज्य शिवलोके महीयते ।
 अपराहे शिवं पूज्य गर्भभाङ्गनैव जायते ॥ ५१ ॥
 मध्याह्ने उद्यमेधस्य कृत्वं सम्पूज्यो लभेत् ।
 सायंकुले शिवं पूज्य सर्वपापैः प्रमुच्यते ॥ ५२ ॥
 निशीथे मन्मथारातिं पूज्य बिल्वैर्नपापभाक् ।
 अरुणोदयवेलायां पूज्य देवं ऋणी न तु ॥ ५३ ॥
 षट्कालं पूजयेत्त्रिङ्गं त्रिकालं वा द्विकालतः ।
 ओष्कालं मुने भक्त्या स रुद्रो नात्र संशयः ॥ ५४ ॥
 प्रहरे प्रहरे नित्यं उरमेव समर्थयेत् ।
 यतो नित्यं ज्ञातं हि नाश्वसेत्क्षणमत्र हि ॥ ५५ ॥
 यः सप्तमी प्रदोषेषु शिवलिङ्गं समर्थयेत् ।
 बिल्वपत्रैश्च कुसुमैः न तिर्यग्योनिमाप्नुयात् ॥ ५६ ॥
 यतुर्थ्यां तु प्रदोषेषु पूजयित्वेन्दुदृशने ।
 शिवलिङ्गं बिल्वपत्रैर्न दुर्गातिमवाप्नुयात् ॥ ५७ ॥
 स प्रदोषस्त्रिधा प्रोक्तः शिवेन परमात्मना ।
 भाडेश्वरस्त्रयोदश्यां सप्तम्यां च मङ्गामुने ॥ ५८ ॥
 सारस्वतस्ततो विप्र यतुर्थ्यां च गङ्गाधिपः ।
 सर्वेष्वपि प्रदोषेषु पूज्य एव भाडेश्वरः ॥ ५९ ॥
 भाडेश्वरस्त्रयोदश्यां प्रदोषः सार्वमासिकः ।
 तस्मिन्त्रय्यर्थनं शम्भोरनन्तकलदं मुने ॥ ६० ॥
 मन्दारयुतो यः स्यात्प्रदोषो रजनीमुषे ।
 तत्रापि कृष्णपक्षे च प्रामो दैवेन लभ्यते ॥ ६१ ॥
 तस्मिन्प्रदोषे लिङ्गार्थां दोषाद्रिभिर्दुष्टा भवेत् ।
 ग्राहणे सोमसूर्याणां स्नानदानार्थनं विभोः ॥ ६२ ॥
 कुर्याज्जपं च मन्त्राणां तस्मिन् काले च सिद्धये ।
 सूर्यग्राहे कुरुक्षेत्रे स्नानं दानं शिवार्यनम् ॥ ६३ ॥
 प्रशस्यते मुनिश्रेष्ठ पुष्करे तु शशिग्राहे ।
 यमुनागङ्गायोः सन्धौ गङ्गासागरसङ्गमे ॥ ६४ ॥

ओङ्कारे भृगुतुङ्गे य तथैवामरकण्टके ।
 नर्मदासागरोपान्ते गोकर्णे पश्चिमाभ्युधौ ॥ ६५ ॥
 कावेर्युद्धि सङ्गे य ताम्रासागरसङ्गमे ।
 धनुष्कोटी मुनिश्रेष्ठ कन्यातीर्थनिभज्जनात् ॥ ६६ ॥
 सूर्येन्दुग्रहो पुण्ये स्नाने तेषु प्रशस्यते ।
 विधिं य ते प्रवक्ष्यामि सूर्येन्द्रोर्ग्रहो मुने ॥ ६७ ॥
 नित्ये नैमित्तिके काम्ये जपलोमानुभज्जने ।
 शिवार्थने य विधिवन्महादानमनन्तकम् ॥ ६८ ॥
 कूपाच्छतगुणं वाप्यां नद्यां स्नानं ततोऽधिकम् ।
 सागरेऽपि ततो विप्र नदीसङ्गे ततोऽधिकम् ॥ ६९ ॥
 शिवस्य सन्निधौ स्नानं ततोऽपि गुणवत्तरम् ।
 अतुलः कोषज्ञतोयेन स्नायाद्ग्रहणयोर्द्वयोः ॥ ७० ॥
 वैष्णवान् स्कान्दगालेशान् शैवाच्छाक्तान् जपेन्मनून् ।
 मन्त्रसङ्ग्रहणं कुर्याद्ग्रहणं सोमसूर्ययोः ॥ ७१ ॥
 अेकावृत्त्यापि मन्त्राणां लक्षावृत्तिर्द्वलं लभेत् ।
 पितृन् सन्तर्पयेच्छ्राद्धैर्नक्तं यापि मुनीश्वर ॥ ७२ ॥
 सर्वं गङ्गासमं तोयं सर्वं शिवसमा द्विजः ।
 सर्वं मेरुसमं दानं ग्रहणं सोमसूर्ययोः ॥ ७३ ॥
 मन्त्रसिद्धिकरं स्थानं नद्यां पर्वतमस्तके ।
 विधिने य शिवागारे देवब्राह्मणसन्निधौ ॥ ७४ ॥
 बिल्वमूले बिल्वपत्रैर्ग्रहणं लिङ्गमर्थयन् ।
 तत्र सम्पूजयन् लभ्येत् कृत्वा तल्लक्ष्मणायनम् ॥ ७५ ॥
 रुद्रेण शैव गायत्र्या तथा पञ्चाक्षरेण य ।
 रोगार्त आयुषो वृद्ध्यै लोभयेय्य गलूचिभिः ॥ ७६ ॥
 सडस्रं परमं श्रेष्ठं शताष्टोत्तरमेव वा ।
 नदीतोयेन सम्पूर्णघटं संस्पृश्य शोभनम् ॥ ७७ ॥
 रुद्रावृत्त्या जलैः स्नाप्य रोगैः पापैः प्रमुच्यते ।

મન્ત્રાન્ પઞ્ચાક્ષરં વાપિ ગાયત્રીં વેદમાતરમ્ ॥ ૭૮ ॥

યાવદ્ગ્રહણમોક્ષં તુ તાવન્નદ્યાં સમાહિતઃ ।

જપેત્સમુદ્રગામિન્યાં પુરશ્ચર્યાકૃલં લભેત્ ॥ ૭૯ ॥

ચરે વા સ્થાવરે વાપિ તુડ્ગે લિડ્ગે શિવાર્ચકઃ ।

ગ્રહણે સોમસૂર્યાણાં યો મહાસ્નાનકારકઃ ॥ ૮૦ ॥

પઞ્ચામૃતૈઃ પઞ્ચગવ્યૈસ્તથા કૃલરસૈરપિ ।

ઘૃતાભ્યડ્ગો ઘૃતસ્નાનં ગ્રહણેડતીવ પુણ્યદમ્ ॥ ૮૧ ॥

શિવસ્ય તોષદં વિપ્ર ગાણપત્યપ્રદં પરમ્ ।

તૌર્યત્રિકં ધૂપદીપ પુષ્પગન્ધાનુલેપનમ્ ॥ ૮૨ ॥

બિત્વમાલાર્ચનં શમ્ભોઃ પુણ્યં નીરાજનં વિભોઃ ।

કુર્યાદ્યો ગ્રહણે વિપ્ર સર્વાન્કામાનવાપ્રયાત્ ॥ ૮૩ ॥

કશ્ચિત્પૂજયતે ભક્ત્યા કશ્ચિત્પૂજા પ્રપશ્યતિ ।

તયોઃ સમકૃલં જ્ઞેયં ગ્રહણે લિડ્ગદર્શનાત્ ॥ ૮૪ ॥

બ્રહ્મહત્યાદિભિઃ પાપૈર્મુચ્યતે નાત્ર સંશયઃ ॥ ૮૫ ॥

સડ્કાન્તિષુ શ્રીશિવમર્થ્ય લોકે

નૈવાપ્રયાત્કાન્તિરુજં જનિં વા ।

પતેત્તથા નો નિરયેડધૃતિં વૈ-

ધૃતીષુ સમ્પૂજ્ય શિવં લભેત ॥ ૮૬ ॥

॥ ઇતિ શિવરહસ્યાન્તર્ગતે સ્કન્દપ્રોક્તં પર્વગ્રહણાદિકાલે શિવાર્ચનોપદેશં સમ્પૂર્ણમ્ ॥

- ॥ શ્રીશિવરહસ્યમ્ । મહાદેવાખ્યઃ એકાદશમાંશઃ । અધ્યાયઃ ૨૭ પર્વ(સૂર્યસોમ)ગ્રહણપૂજામહિમા । ૧-૮૬ ॥

- .. shrIshivarahasyam . mahAdevAkhyah ekAdashamAMshaH . adhyAyaH 27 parva(sUryasoma)grahaNapUjAmahimA . 1-86..

Notes:

Skanda સ્કન્દ delivers Upadeśa ઉપદેશ about worshipping Śiva શિવ during Parva પર્વ including Soma and Sūrya Grahaṇa સોમસૂર્યગ્રહણ, Ayana અયન, Viṣuva વિષુવ and Saṅkrānti સડ્કાન્તિ - especially those of Śaḍaśītimukha ષડશીતિમુખ and Makara મકર; during various tithi-s તિથિઃ especially Pūrṇima પૂર્ણિમા, Kṛṣṇa Aṣṭamī કૃષ્ણ અષ્ટમી, Trayodashī ત્રયોદશી, etc. of various

and specific māsa मास; during Amāvasyā अमावस्या especially of Somavāra सोमवार; during yoga योग like Vyatipāta व्यतिपात - especially Sādrāpāta साद्रापत; during Māsika Śivarātri मासिक शिवरात्रि; during Pradoṣa प्रदोष - especially those of Mandavāra मन्दवार, Caturthī चतुर्थी, Saptamī सप्तमी, Ekādaśī એકાદશી (Rudratithi-s रुद्रतिथिः) and Trayodashī त्रयोदशी.

He also mentions about specific offerings for various such observations, including Ghṛtakambalam घृतकम्बलम् on Māgha Pūrṇimā माघ पूर्णिमा, Dadhikambalam दधिकम्बलम् on Vaiśakha Pūrṇimā वैशाख पूर्णिमा, Madhukambalam मधुकम्बलम् on Phālguna Pūrṇimā फाल्गुन पूर्णिमा; Tilāñjali तिलाञ्जलि, Kṛsaram कृसरम् etc. on Makara Saṅkrānti मकर संक्रान्ति; Pañcāmṛtam पञ्चामृतम् on Yugādi युगादि etc.

Proofread by Ruma Dewan

——
Skandaproktam Parvagrahanadikale Shivarchanopadesham

pdf was typeset on November 3, 2024

——

Please send corrections to sanskrit@cheerful.com

